

Музикологија

Часопис Музиколошког института САНУ

Musicology

Journal of the Institute of Musicology SASA

~

30 (I/2021)

~

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК / EDITOR-IN-CHIEF

Александар Васић / Aleksandar Vasić

РЕДАКЦИЈА / EDITORIAL BOARD

Ивана Васић, Јелена Јовановић, Данка Лајић Михајловић, Ивана Медић, Биљана Милановић,
Весна Пено, Катарина Томашевић /

Ivana Vesić, Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Ivana Medić, Biljana Milanović, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ / EDITORIAL ASSISTANT

Милош Браловић / Miloš Bralović

МЕЂУНАРОДНИ УРЕЂИВАЧКИ САВЕТ / INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL

Светислав Божић (САНУ), Џим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут (Амстердам), Јармила
Габријелова (Праг), Разија Султанова (Лондон), Денис Колинс (Квинсленд), Сванибор Петан
(Љубљана), Здравко Блажековић (Њујорк), Дејв Вилсон (Велингтон), Данијела Ш. Берд
(Кардиф) / Svetislav Božić (SASA), Jim Samson (London), Albert van der Schoot (Amsterdam),
Jarmila Gabrijelova (Prague), Razia Sultanova (Cambridge), Denis Collins (Queensland), Svanibor
Pettan (Ljubljana), Zdravko Blažeković (New York), Dave Wilson (Wellington), Danijela S. Beard
(Cardiff)

Музикологија је рецензирани научни часопис у издању Музиколошког института САНУ. Посвећен је проучавању музике као естетског, културног, историјског и друштвеног феномена и примарно усмерен на музиколошка и етномузиколошка истраживања. Редакција такође прихвата интердисциплинарне радове у чијем је фокусу музика. Часопис излази два пута годишње. Упутства за ауторе се могу преузети овде: <https://music.sanu.ac.rs/en/instructions-for-authors/>

Musicology is a peer-reviewed journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade). It is dedicated to the research of music as an aesthetical, cultural, historical and social phenomenon and primarily focused on musicological and ethnomusicological research. Editorial board also welcomes music-centred interdisciplinary research. The journal is published semiannually. Instructions for authors can be found on the following address: <https://music.sanu.ac.rs/en/instructions-for-authors/>

ISSN 1450-9814

eISSN 2406-0976

UDK 78(05)

БЕОГРАД 2021.

BELGRADE 2021

Одрицање од одговорности / Disclaimer

Садржај објављених текстова одражава искључиво ставове њихових аутора. Уредник и редакција не носе одговорност за тачност изнетих података. Електронске адресе и линкови су тачни у тренутку објављивања ове свеске. Уредник и редакција не одговарају за трајност, тачност и прикладност линкованог садржаја. /

The content of published articles reflects only the individual authors' opinions, and not those of the editor and the editorial board. Responsibility for the information and views expressed in the articles therein lies entirely with the author(s). Electronic addresses and links are correct at the moment of the publication of this volume. The editor and the editorial board are not responsible for the persistence or accuracy of urls for external or third-party websites referred, and do not guarantee that any content on such websites is, or will remain, accurate and appropriate.

ПРЕВОДИОЦИ / TRANSLATORS

Ивана Медић, Александар Васић, Милош Браловић, Марија Голубовић /
Ivana Medić, Aleksandar Vasić, Miloš Bralović, Marija Golubović

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК / ENGLISH-LANGUAGE EDITING

Ивана Медић / Ivana Medić

ЛЕКТОРИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК / SERBIAN-LANGUAGE EDITING

Јелена Јанковић-Бегуш, Александар Васић / Jelena Janković-Beguš, Aleksandar Vasić

КОРЕКТУРА / PROOFREADING

Милош Браловић, Александар Васић / Miloš Bralović, Aleksandar Vasić

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКА ОБРАДА / DESIGN & PREPRESS

Милан Шупут / Milan Šuput

ШТАМПА / PRINTED BY

Скрипта Интернационал, Београд / Scripta Internacional, Belgrade

Часопис је индексан на <http://doiserbia.nb.rs/> и у међународним базама ProQuest и Web of Science. /

The journal is indexed in <http://doiserbia.nb.rs/>, and in the international databases ProQuest and Web of Science.

Објављивање часописа финансијски је помогао Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Министарство културе и информисања Републике Србије / The publication of this volume was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development and the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia

САДРЖАЈ / CONTENTS

РЕЧ УРЕДНИКА / EDITOR'S FOREWORD
9–15

ТЕМА БРОЈА / THE MAIN THEME
МУЗИЧКА КРИТИКА У РУСИЈИ И ИСТОЧНОЈ ЕВРОПИ
/ MUSIC CRITICISM IN RUSSIA AND EASTERN EUROPE

Госћу уредник ИВАНА МЕДИЋ / Guest Editor IVANA MEDIĆ

Akvilë Stuart

A SICK GENIUS? THE CRITICAL RECEPTION OF ALEXEI STANCHINSKY

Аквиле Стјуарт

БОЛЕСНИ ГЕНИЈЕ? КРИТИЧКА РЕЦЕПЦИЈА АЛЕКСЕЈА СТАНЧИЊСКОГ

19–33

Svetlana Georgievna Zvereva

RUSSIAN DRESDEN OF THE 1920s AND 1930s:
PROFILES OF MUSICAL, CHURCH AND SOCIAL LIFE

Светлана Георгиевна Зверева

РУССКИЙ ДРЕЗДЕН 1920-1930-х годов:
КОНТУРЫ МУЗЫКАЛЬНОЙ, ЦЕРКОВНОЙ И ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ

35–56

Daniel Elphick

BORIS ASAFIEV AND SOVIET MUSICAL THOUGHT: REPUTATION AND
INFLUENCE

Данијел Елфик

БОРИС АСАФЈЕВ И СОВЈЕТСКА МИСАО О МУЗИЦИ: УГЛЕД И УТИЦАЈ

57–74

Stuart Campbell
THE RUSSIAN PARIS OF SERGEI RACHMANINOFF
Стюарт Кэмпбелл
РУССКИЙ ПАРИЖ С. В. РАХМАНИНОВА
75–104

VARIA

Ivana Vesić
CONTRIBUTION OF THE YUGOSLAV SOKOL ORGANIZATIONS
TO THE INTERWAR SPHERE OF MUSIC
Ивана Весић
ДОПРИНОС ЈУГОСЛОВЕНСКИХ СОКОЛСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА
СФЕРИ МУЗИКЕ У МЕЂУРАТНОМ ПЕРИОДУ
107–133

Ivan Moody
WAYS OF LIVING ABROAD: THE FOREIGN COMPOSER IN BRITAIN AFTER
WORLD WAR II
Иван Мууди
КАКО ЖИВЕТИ У ТУЏИНИ: ИНОСТРАНИ КОМПОЗИТОРИ У БЕЛИКОЈ
БРИТАНИЈИ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА
135–147

Jasna Jovičević
GENDER PERSPECTIVES OF INSTRUMENTAL JAZZ PERFORMERS IN
SOUTHEASTERN EUROPE
Јасна Јовићевић
РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ЦЕЗ ИНСТРУМЕНТАЛИСТКИЊА У ЈУГОИСТОЧНОЈ
ЕВРОПИ
149–164

НАУЧНА КРИТИКА И ПОЛЕМИКА / SCIENTIFIC REVIEWS AND
POLEMICS

Марија Ђирић

*На маргинама музиколошког канона. Композиторска генерација
Петра Стојановића, Петра Крстића и Станислава Биничког.*
Уредница Биљана Милановић. БЕОГРАД: МУЗИКОЛОШКО ДРУШТВО
СРБИЈЕ И МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-80639-52-9

167–171

Маја Рагивојевић

ДИМИТРИЈЕ О. ГОЛЕМОВИЋ, ВЛАСИ: ТРАДИЦИОНАЛНА НАРОДНА
МУЗИКА. MUZIKA VLANIOR DJIN LUMJE.
НЕГОТИН: УДРУЖЕЊЕ ЗА ОЧУВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА, ЈЕЗИКА, КУЛТУРЕ И
ТРАДИЦИЈЕ ВЛАХА „ГЕРГИНА“, 2019.

ISBN 978-86-80602-08-0

173–175

Лана Раџиќа

*THE TUNES OF DIPLOMATIC NOTES. MUSIC AND DIPLOMACY IN SOUTHEAST
EUROPE (18TH–20TH CENTURY).*

EDITED BY IVANA VESIĆ, VESNA PENO, BOŠTJAN UDVIČ.

БЕОГРАД И ЛЈУБЛЈАНА: ИНСТИТУТ ЗА МУЗИКОЛОГИЈУ, СРБИЈАН
АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ – УНИВЕРЗИТЕТ ЛЈУБЛЈАНА, ФАКУЛТЕТ
ЗА СОЦИЈАЛНЕ НАУКЕ, 2020.

ISBN 978-86-80639-54-3

177–180

Сања Грујић-Влајнић

ИВАНА МЕДИЋ. ПАРАЛЕЛНЕ ИСТОРИЈЕ: САВРЕМЕНА СРПСКА УМЕТНИЧКА
МУЗИКА У ДИЈАСПОРИ. БЕОГРАД: МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ,
2020.

ISBN 978-86-80639-44-4

181–184

Ivan Moody

NOI ISTORII ALE MUZICILOR ROMÂNEȘTI. 2 VOLS:

I. DE LA VECHI MANUSCRISE LA PRIODA MODERNĂ A MUZICII ROMÂNEȘTI;

II. IDEOLOGI, INSTITUȚII ȘI DIRECȚII COMONISTICE ÎN MUZICA
ROMÂNEASCĂ DIN SECOLELE XX–XXI. Eds. VALENTINA SANDU-DEDIU
AND NICOLAE GHEORGHÎĂ.

BUCHAREST: EDITURA MUZICALĂ, 2020.

ISBN 978-973-42-1155-5 (VOL. I) AND 978-973-42-1156-2 (VOL. II)
185–187

Зорица Премаїе

ДИСКОГРАФИЈА СРПСКЕ УМЕТНИЧКЕ МУЗИКЕ У 2020. ГОДИНИ
189–195

IN MEMORIAM

Милана Сїојадиновић-Милић

ИСИДОРА ЖЕБЕЉАН

(БЕОГРАД, 27. СЕПТЕМБАР 1967 – БЕОГРАД, 29. СЕПТЕМБАР 2020)
199–207

ИВАНА МЕДИЋ
ПАРАЛЕЛНЕ ИСТОРИЈЕ:
САВРЕМЕНА СРПСКА УМЕТНИЧКА МУЗИКА У ДИЈАСПОРИ

БЕОГРАД: Музиколошки институт САНУ, 2020.
ISBN 978-86-80639-44-4

Најновију књигу др Иване Медић, *Паралелне историје: савремена српска уметничка музика у дијаспори*, прочитала сам у електронском формату, а с великим занимањем. Интересовање је било и музиколошке и личне природе, и то из више разлога. И сама припадам групи свршених студената Факултета музичке уметности у Београду који живе у иностранству; у књизи су представљени и композитори које лично познајем; најзад, реч је о великом броју композитора млађе и најмлађе генерације који су, као и ауторка ове комплексне књиге, били тек у основној музичкој школи (а неки су тек били рођени) када сам отишла из Београда (1988).

Књига има 317 страница, штампана је на српском језику (сматрам да је првенствено намењена читаоцима у Србији) и сачињавају је: предговор, затим уводно разматрање о резултатима овог истраживања, за којим следе два поглавља: прво, у којем су две студије, и друго, које садржи интервјуе с двадесет композитора (од тога десет исцрпнијих интервјуа). Следе лексикон композитора и библиографија. Књига је посвећена нашем еминентном музикологу др Мелити Милин, научној саветници Музиколошког института САНУ, у пензији.

Уводећи нас, у предговору књиге, у сложеност проблема враћања композитора-емиграната на странице историје српске музике, Ивана Медић излаже своју „хибридну“ методологију (комбиновање музичке историографије с етнографском методом, слично етномузиколошком приступу) и образлаже критеријуме којих се држала у одабиру композитора представљених у књизи. Критеријуми су били да су композитори одрасли или рођени у Србији и да су барем делимично образовани у матици.

С тим у вези – да ли би и композитор као што је нпр. Филип Шијанец, рођен и школован до факултета у Београду, као и неки од млађих композитора наведених у књизи, требало да буде уврштен у ову групу?

Како је ауторка навела, ово је тек почетна студија, те се допуне, наставци или нове комплексније студије и/или монографије могу очекивати у будућности.

Веома је импозантна, и унеколико обесхрабрујућа листа композиторки и композитора које Ивана Медић наводи у уводном поглављу *Музика „изубљених“ генерација: српски композитори у дијаспори*; има их преко шездесет, укључујући и завидан број оних који су се бавили педагошким радом у нашим водећим музичким институцијама. Поражавајућа је чињеница да је велики број тих композитора, иако млађе и чак најмлађе генерације, стасале с краја XX и почетком XXI века, био већ афирмисан у матици и да је својим измештањем

делимично маргинализован у њој. Сходно томе је и, сматра др Медић, постојала потреба њиховог макар накнадног музиколошког „повратка” у српску музику. С друге стране, већина композитора из дијаспоре се већ асимиловала у својим новим срединама, па је тим важније одржати њихов двојни статус којим српска музика може само да буде на добитку. Интересантно је и „да је српска композиторска дијаспора претежно женска”, што ауторка наводи као детаљ вредан даљег изучавања.

После изложених методолошких образложења и тумачења музичке дијаспоре, Ивана Медић сумира основне резултате свог дугогодишњег темељног и исцрпног истраживања које је трајало од 2013. до 2019. године. Поред историјско-политичког оквира и социоекономског контекста у којима су се одвијале ове миграције, занимљив пресек представља и лоцирање композитора из дијаспоре, који су се настанили претежно у земљама Западне Европе и на америчком континенту. Пратећи стваралачку генезу тих композитора, Ивана Медић сумира и неке значајне социолошке моменте везане за положај композитора уметничке музике у новој средини: нове оквире њиховог деловања и пласирања њихових композиција, као и разлоге одласка у иностранство.

Учени су и одређени парадокси: композиције Вука Куленовића, који је готово пола свог стваралачког века провео у Америци, више су извођене у Србији него у његовој потоњој постојбини („Америчка ѝрича“ Вука Куленовића, 31–41), док је Исидора Жебељан, која је цео свој композиторски опус остварила у Србији, била једна од интернационално најпризнатијих и најизвођенијих српских композиторки и композитора у иностранству.

Парадокс представља и то што су многи композитори, школујући се „на теквинама модернистичких, ‘космополитских’ тенденција” (23), током студија тежили ка савременијем начину израза, лишеног примеса националног, да би се, једном се нашавши у иностраном миљеу, окренули српској и балканској музици као изворима инспирације. Међу њима, Ивана Медић издваја Јовану Бацковић као једину композиторку која се „експлицитно ослањала на балканско фолклорно наслеђе још пре пресељења у иностранство“ (24).

Интересантна су и поређења улоге и пласмана уметничке музике између земље матице и дијаспоре, тј. нове постојбине која је за већину интервјуисаних композитора и била окосница за одлазак. С тим у вези, занимљив је парадокс (према Џиму Самсону /Jim Samson/) да је за композиторе старије генерације (као што су нпр. Ђерђ Лигети /György Ligeti/ и Јанис Ксенакис /Iannis Xenakis/), био императив да напусте своје постојбине како би изашли из анонимности и ступили на интернационалну музичку сцену, а да у данашњем времену то није неопходно.

Питање „Повратак у домовину... или ипак не?” на крају овог поглавља, разматрано је кроз призму социјалних, политичких и културолошких услова, односа европских и светских културних и уметничких центара према култури „периферних” земаља у које се сврстава и Србија. Да је „најтеже бити пророк у својој кући” показује пример Ане Соколовић чији је „богат и разноврсан опус ‘откривен’ тек када је композиторка стекла славу у својој новој домовини (Канади)” (28).

У поглављу *Српски композициони у дијаспори: студије случаја*, налазе се два текста чије је делове ауторка раније објавила, а који су овде допуњени или преведени на српски језик: „Америчка ѝрича“ Вука Куленовића и „Балканска фолкѝроника“ бенда Архаи: српска еѝно музика ѝреосмишљена за бриѝанско ѝржишиѝе (оригинално на енглеском језику). Иако објективно сагледана рецепција Куленовићевог стваралаштва предочава његову уметничку присутност на београдској (српској) музичкој сцени, Ивана Медић уочава једну битну компоненту сродну многим композиторима у дијаспори, а то је губитак контекста који обезбеђује релевантност, што се посебно односи на композиторе средње генерације (41).

Не могу а да не упоредим две трагичне судбине: Вука Куленовића, који је преминуо баш када је намеравао да се трајно врати у Србију и вероватно поспеши извођење својих дела у матици, и Исидоре Жебељан, чије се стваралаштво кретало ка зениту популарности на међународној сцени у тренутку њене преране смрти.

Опсежна студија „Балканска фолкѝроника“ бенда Архаи заправо је разматрање о још увек веома актуелним темама као што су односи еѝномузике и *world music*, балканске музике и утицаја Оријента, народне и *quasi* народне музике. Термини етно и *world music* и однос између њих нарочито је изражен у последњих неколико деценија у Сједињеним Америчким Државама, где се овај последњи термин широко примењује на различите врсте музичких жанрова који не припадају уметничкој музици класичне западне провенијенције.

Централни и најопсежнији део књиге представља поглавље под називом *Композициони у ѝрвом лицу* (61–206). Усуђујем се да кажем да је то најинтересантнији и најузбудљивији део ове књиге. Ивана Медић је обавила опсежне разговоре са десет композитора, док је додатних десет интервјуа дато у форми краће конверзације, аутобиографских крокија, одговора на упитнике. У њима ауторка представља композиторе из дијаспоре и њихове композиције кроз неусиљен дијалогски ток, вешто усмереним питањима дочарава њихове личне, животне приче, интиму стваралаштва, стваралачку поетику. С некима од њих Ивана Медић остварује близак однос попут оног с Јованом Бацковић (*Свирање као бексѝво у леѝши свеѝ*) и Мишом Цвијовић („Глад“ за новим сазнањима као ѝокреѝач). Својим упитником у форми дијалога, ауторка нас уводи у причу, тако да читалац има утисак да и сам присуствује њиховом разговору. Издвојила бих аналитички приступ композицијама у разговору с Наташом Богојевић, *Америка је друѝи свеѝ*, потом биографску причу академика Ивана Јевтића, „*Одисеја*“ слободној уметника, затим есеј о ангажованости уметника у савременом свету који доноси *Нова класика за слободу и сѝас ѝланеѝе: разѝговор са Милошем Раичковићем*, као и опсежан разговор с Александром Дамњановићем, *Свака ѝѝица најбоље ѝева на својој ѝрани*. Интересантне су позиције трију композиторки које су у својим новим постојбинама – Немачкој, Холандији, односно Великој Британији – оформиле извођачке групе у циљу презентовања своје музике: *Комѝоноване као смисао бављења музиком: разѝговор са Снежаном Нешић*; *One Woman Band: разѝговор са Јасном Величковић*; *Свирање као бексѝво у леѝши свеѝ: разѝговор са Јованом Бацковић*. И овде се намеће једно поређење:

и у Србији постоје значајне уметничке личности и извођачка тела – издвојила бих пијанисткињу Наду Колунцију, ансамбл „Градилиште“ и Београдски трио – специјализовани не само за савремену српску уметничку музику, већ и за музику композитора из дијаспоре, те би се будуће пласирање композиција из дијаспоре могло сагледати и у тој светлости.

Десет краћих дијалога – одговори на упитник „у првом лицу“ – представљају вињете о композиторима: од Милице Параносић и Ивана Елезовића, успешних у САД, до оних који се претежно баве организационим делатностима, као што су Теодора Степанчић и Маја Филиповић Франгеш.

Охрабрујуће звучи да је већина млађих композитора у иностранство отишла ипак из жеље за новинама у музици, а не искључиво због политичке или економске ситуације (мада су и оне имале значајну улогу у њиховој одлуци о одласку), као и да је већина њих успела да се оствари у својој музичко-креативној улози. А обесхрабрујуће је да већина за сада нема жељу да се врати, углавном због непостојања могућности решавања економског статуса.

За будућа музиколошка проучавања, као и за садашње и будуће организаторе музичких догађаја, драгоцену ризницу представља опсежни *Лексикон*. С преко шездесет композитора, представљених по азбучном реду, *Лексикон* заузима значајан део књиге (207–312). Уз сваког композитора (осим уз два), налазе се фотографија, кратка биографија и приказ досадашњег опуса са избором значајнијих композиција. Уз то, онлајн извори и лични вебсајтови композитора (уколико постоје) важан су извор и упутнице за даља истраживања. Ауторки је као узор вероватно послужила антологијска књига *Muzički stvaraoци и Србији* (Prosveta, Beograd 1969) професора Властимира Перичића, једне од најзначајнијих личности српске и југословенске музикологије друге половине XX века.

Библиографија од готово стотину јединица упућује заинтересованог читаоца на шири круг тема из ове области и пружа увид у генезу настанка књиге кроз раније текстове Иване Медић.

И једна необична опаска за крај. Док сам прегледала листу композитора заступљених у *Лексикону*, на Другом програму Радио-телевизије Србије у Београду, који сам пратила онлајн у Вашингтону, текао је разговор Ане Ђирице с Арсенијем Јовановићем, најстаријим композитором из *Лексикона*. Ово ме је навело да помислим: да ли географске удаљености матице и дијаспоре у данашње време заиста представљају препреке?

„Мој крај је мој почетак“ (Гијом де Машо/Guillaume de Machaut/). Тако је и ова књига једно „отворено дело“ које представља не само хронику једног времена, већ и изазов проучаваоцима српске музике, уметности и културе да се надовежу на ово значајно, вредно и инспиративно истраживање.

Сања Грујић-Влајнић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МУЗИКОЛОГИЈА : часопис Музиколошког
института САНУ = Musicology : journal of the Institute
of Musicology SASA / главни и одговорни уредник =
editor-in-chief Александар Васић. - 2001, бр.1-
. - Београд : Музиколошки институт САНУ, 2001-
(Београд : Скрипта Интернационал). - 25 cm

Полугодишње. - Текст на срп. и више светских језика. -
Друго издање на другом медијуму: Музикологија (On-
line) = ISSN 2406-0976
ISSN 1450-9814 = Музикологија
COBISS.SR-ID 173918727
